

alle levensfuncties te omvatten. Want het lust- en onlustgevoel bij ons belet de juiste waardeering van een werk ten opzichte van een ander. De vergelijkingen zijn maar hulpmiddelen om ons zienvermogen te scherpen en na te gaan of wij voldoende argumenten voor onze beschouwing hebben. Zoodra 't aesthetisch-geestelijk leven van alle kunstvakken en van ons allen een even noodzakelijk deel geworden is als de natuurlijke functies: eten en slapen enz., zal het contact tusschen subject en object onmiddellijker optreden.

Wij moeten ook nog een onderscheid maken tusschen het zien van en het denken over kunst. In 't eerste geval zijn wij de ondergeschikten ten opzichte van den kunstenaar, die door zijn werk spreekt, en wij beschouwers moeten trachten zijn taal, n.l. het geobjectiveerde beeld, te verstaan en niet onze of anderer theoretische opvatting er op toe te passen; in 't tweede geval komen wij als denkenden in contact met elkander.

Het logische denken te cultiveeren ligt op het terrein der filosofie en wij moeten niet verwarren een systematischen opbouw van het denkvermogen, wat filosofen doen, met de vrije en losse denkwijze van sommige kunstenaars, die trachten contact te brengen tusschen hun levensopvatting en hun werk en het publiek; en het lezen van deze kunstenaars-uitingen moet men niet verwarren met het zien van hun werken, maar ze beschouwen, als een poging om het publiek uit zijn conservatieve levensopvatting te halen.

Als wij over de voor ons vreemde vormen, die de nieuwe beeldingswijze meebrengt (gevolg), zijn heengestapt, kunnen wij ons pas in de oorzaken dier vormen gaan verdiepen.

Het eerste wat ons bij onbevungen zien opvalt bij deze twee werken, is bij bijlage 15 de sterke concentratie of geslotenheid in vormen (gevolg van den inhoud) in tegenstelling met een goed impressionistisch beeldhouwwerk b.v. van Zijl, dat meer los en vluchtig behandeld is door zijn spontane opvatting. Neemt men b.v. een der beste Egyptische beeldhouwwerken als vergelijk er bij, dan zal men zien, dat 't werk van Brancusi (15) meer verwantschap toont met dit werk, dan met het genoemde impressionistische, ofschoon bij B.'s werk het geestelijk-aesthetische nog meer naar voren komt dan bij den Egyptenaar; maar laatstgenoemde critiseert men niet (uit traditie) en over 't moderne kunstwerk spreekt iedereen mee, wat het juiste zien van zijn waarde belet.

Nader beschouwd zijn in Bijl. 15 alle vormen sterk bijeengehouden tot elk onderdeel toe, welke onderdeelen weer een verband met het geheel vormen. Als tegenstelling bijlage 16, waar de slapte en weekheid zoowel in alle deelen als in het geheel te voorschijn komt, waardoor het beeld uiteenvalt. Dit is na te gaan 10. in de houding van den kop op den romp, die bij bijlage 16 slap en suf neerhangt, in tegenstelling met bijlage 15 waar een gespannen activiteit in rust is; 20. in de details: a. de vormen, bij bijl. 16 vlak en onzeker en in geen organisch verband met elkaar; b. de lijnen b.v. in bijl. 15 die van den neustop oplopend om het oog en verder om den kop heen, draaien in plastische beweging en worden gegeven in een spanning, die onze aandacht vraagt, in tegenstelling met bijl. 16 waar dezelfde lijnbeweging weifelend op 't gezicht blijft zweven zonder plastische beelding en hierdoor aandoet als onnoozel gekras op een stuk steen.

Men zou kunnen beweren, dat in bijl. 16 gestreefd is naar moeheid of sufheid. Zoo iets zit niet in de voorstelling van het geval, maar in de manier van het tot stand komen der beelding door lijnen en vormen.

Ook als men een geval van moeheid of tragiek wil uitbeelden (wat trouwens buiten de